

Bukovszky György

(Budapest, 1925. 04. 16. – Székesfehérvár, 2004. 06. 09.)

Összeállította: Angster Mária

A magyar hidrológia, vízgazdálkodás, vízügyi történeti kutatás jelentős személyisége. Gazdag mérnöki-tudományos életműve fél évszázadon át meghatározó részben Székesfehérvárhoz és a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság működési területéhez kötődött. Foglalkozott a víztározás elméleti kérdéseivel, hidrológiai előrejelzéssel, a Velencei-tóval, a Fehérvár-surgói-tározóval, vízkészlet-gazdálkodással, ipari és mezőgazdasági vízhasznosítással. Kiváló matematikus is volt. Publikációi hazai és külföldi szaklapokban, konferencia kiadványokban jelentek meg.

Bukovszky György Budapesten született, az Alföldön nőtt föl. Műegyetemi diplomával (1951) és egy nehéz kor súlyos, emberpróbáló élettapasztalatával 1954-ben érkezett a Székesfehérvári Vízügyi Igazgatósághoz. 29 éves fiatalemberként ahhoz a nyolcszázezer honfitársunkhoz tartozott, akiknek az 1950-es évek első felében ártatlanul vették el a szabadságát. Erről soha nem beszélt.

A kiváló fölkészültségű kultúrmérnök 1955 nyarán a Székesfehérvári Szakasz-mérnökség vezetője lett. Nevéhez fűződik – 1959-től – a tervezési csoport, a későbbi tervezési osztály nagy korszaka, melynek vezetőjeként iskolát teremtett maga körül. S tette mindezt példátlan szerénységgel. Ő volt az, aki a zsenialitás határát súroló gondolatait, feladat megoldásait így kommentálta: „vak tyúk is talál szemet”.

Részt vett az 1956-os jeges és az 1965-ös nyári dunai árvízvédekezésben.

Vezette a vízgazdálkodás-fejlesztési, majd 1976-tól 1981-ig a vízgazdálkodási osztályt. Később szakági főmérnök és műszaki tanácsadó 1985-ig. Nyugdíjasként a balatoni koordinációs és tőszabályozási osztály munkatársa, majd független kutató.

Hidrológusként, vízgazdálkodóként sokat foglalkozott a Balaton, a Velencei-tó vízgyűjtőjével, a Közép-Dunántúl kisvízfolyásaival. Sikeres műszaki fejlesztő. Kutatási területei: hidrológiai előrejelzés, vízkészlet-gazdálkodás, mezőgazdasági és ipari vízhasznosítás, a víztározás elmélete. Korai apostola a komplex vízgyűjtőfejlesztésnek, a vízügyi, a környezetvédelmi és a természetvédelmi szempontok, érdekek együttes kezelésének. Gondolatait csaknem száz, hazai és külföldi szaklapban megjelentetett cikkben adta közre. Publikációinak jegyzéke a Hidrológiai Közlöny 2005/2. számában jelent meg.

Hidrológusként kiemelkedő matematikus volt; a matematikai eszköztárat kiválóan tudta használni a gyakorlati feladatok megoldására.

Vízügyi történeti kutatásai rengeteg kincset hoztak felszínre. Nagy időtartományok mérnöki-tervezői munkáit látta át részleteiben is, tudta ellenőrizni, összevetni, értékelni. Óriási tudása révén ismert föl szakmai tévhiteket, tudott megcáfolni dogmákat. Nézzünk egy példát: „...A kormányzat a tervet ki akarta terjeszteni a Simontornya feletti Sióra, a Balaton vízszintjének szabályozása érdekében. Erre a tervre a Böhm mellett segédkező Krieger Sámuel kapott megbízást. A Balaton szintjének csökkentésére három változatot (1 öles, 2 öles és 3 öl kétlábnyi) készített el. Ez utóbbi megvalósítása esetén a Balatonból egy vékony csík maradt volna. A tervet Mária Terézia királynő 1776-ban látta el egyetértő kézjeggyel” (Bukovszky Gy.: A Sióberki Társulat és a Balaton vízszintszabályozásának rövid története, 2004, 10. o.).

Bukovszky György mérnöki és kutatói megnyilvánulásai jelentősen hozzájárultak

ahhoz, hogy a szakmai közönségben is tudatosuljon a magyar vízépítés-történet egyik meghatározó egyéniségének, Beszédes Józsefnek a szerepe. Beszédes volt az a mérnök, akit a magyar koraközépkor rendkívül fejlett vízépítési-vízgazdálkodási ismeretei utolsó hordozójának, örökösének tekinthetünk. Koraközépkorunk eurázsiai kötődésű, – s ma úgy mondanánk: ökológiai szemléletű – mérnöki műveit ma már a régészek tárják föl.

Bukovszky György hidrológusként sokat foglalkozott a Séd-Nádor vízrendszerrel, melynek középső szakasza Fejér megyére esik. Csórtól Cecéig, Vajtaig folyik a Veszprém megyében eredő és Tolnában a Sióval egyesülő Sárvíz, más néven Nádor-csatorna a megye területén. Ez a lényegében Beszédes József által a reformkorban tervezett és kialakított főágból és a vele párhuzamos malomcsatornából álló, három megyén át húzódó rendszer, melynek jellege jól látható Szabadbattyánban, a Cifrakertnél. A jól kialakított rendszer tette lehetővé azt is, hogy a Trianon után a Bakonyba telepített, nagyon szennyező vegyipari üzemek sok évtizeden át kezelhetetlen szennyvizét vízkormányzással a Nádorba vezessék, s a párhuzamos Malomcsatornába gyűjtsék az összes tiszta vizet, majd azt juttassák el a mindkét oldali mezőgazdasági vízhasználóknak – halastavaknak és öntözőrendszereknek – különféle műszaki megoldásokkal. Bukovszky György azon túl, hogy a vízügyi igazgatóság tervezési osztályvezetőjeként a mezőgazdasági vízhasznosítás nagy korszakainak volt vezető szakembere Fejér megyében, a tározókkal való vízgazdálkodásban, a tározók méretezésében is sok újat és meglepőt, előre mutatót alkotott.

Röviden a tározókkal való vízgazdálkodás fogalmáról: éghajlati adottságaink mellett a víztározók a vízigények éven belüli jobb kielégítésére épültek, tehát a nagyvizek felfogására és a kisvízi időszakban való vízszolgáltatásra. Ezek a létesítmények, melyeknek elméleti tudósa és jelentős gyakorlati szakembere volt Bukovszky György, ma is megvannak, de egy részük – itt és az egész országban – tulajdonosváltások révén halastóvá, ill. horgásztóvá alakult, tehát vízszolgáltató létesítményből vízfogyasztóvá vált.

1964-ben alakult meg Székesfehérváron a Magyar Hidrológiai Társaság területi szervezete. A Liszt F. u. 1-be meghirdetett alakuló ülésen Bukovszky György tartott előadást a kisvízfolyásokon lévő tározási lehetőségekről a Közép-Dunántúlon.

A Velencei-tó vízszintszabályozását szolgáló Pátkai- és Zámolyi-tározó hidrológiai megalapozása is meghatározó részben Bukovszky György érdeme. Sokat kutatta a Velencei-tó hidrológiai múltját. Kimutatta és publikálta: a Velencei-tó 19. századi kiszáradása egy szakmai tévhit, ami a Fertő-tó tényleges kiszáradásából, analógiaként került be a köztudatba. A tó területe valóban csökkent a Déli Vasút megépítése után, de soha nem száradt ki.

A Séd-Nádor rendszer részvízgyűjtője a Velencei-tó és vízgyűjtőterülete, mely nyugatról egy másik, a Gaja-részvízgyűjtővel határos. (Székesfehérvár területe nagyrészt a Gaja vízgyűjtőjére esik, csak az Öreghegy keleti része van a Velencei-tó vízgyűjtőterületén.) Bukovszky György matematikai valószínűségi vizsgálatokat végzett a fehérvári árvizekre vonatkozóan, ill. a Rózsavölgyi árvízi szükségtározó is ezeknek a statisztikai számításoknak, valamint a Székesfehérvárt sújtó árvizek általa végzett történeti vizsgálatainak az eredményeire alapozva épült meg.

A Gaja-vízgyűjtőre végzett sokféle munkája közül kettőt emelnénk ki: dr. Zsuffa István a Bukovszky-féle tervezési osztályon szervezte meg, hozta létre a Gaja legfelső szakaszán a bakonynánai hidrometeorológiai kísérleti területet.

Bukovszky György nem csak több száz éves vizsgálatok eredményeit számolta újra. A Gaja-vízgyűjtőn épült Fehérvár-surgói-tározó vizsgálata fontos része

életművének. Az „újkori” Fehérvárcsurgói-tározót a budapesti VIZITERV tervezte az 1960-as években, kizárólag árvízcsökkentő tározóként. Bukovszky György a terepi megfigyelések és a mérési adatok alapján bebizonyította azt, amit eleinte senki nem akart elhinni: a megépült tározókapacitás nagyobb, mint amit a megrendelő bauxitbányászat érdeke indokolna. S megoldást dolgozott ki a komplex hasznosításra. Vagyis: egyéb vízigényeket is kiszolgálhat a mű, amely hazánk legnagyobb dombvidéki típusú víztározójaként épült meg.

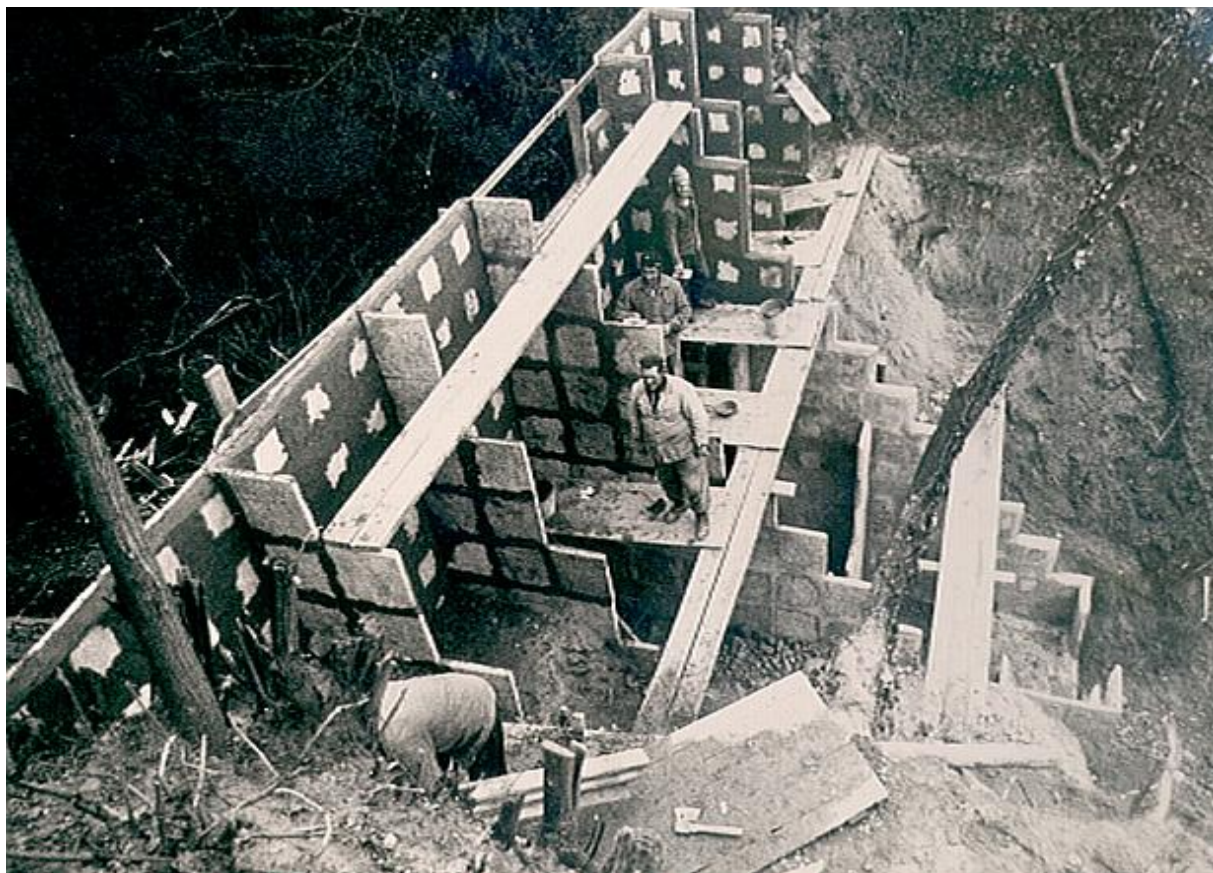
A Fehérvárcsurgói-víztározó, fotó: Tóth Sándor

Bukovszky György iskolát teremtett az örök kételkedéssel és a „kőbe vésett” adatok újraszámolásával, még ha a széles közvéleményt nem is tudta úgy elérni, mint hajdani nagy elődje, Beszédes József – aki a frissen elkészült terveit mindig azonnal megírta ismeretterjesztő cikk formájában a napi sajtónak; ily fontosnak tartotta a párbeszédet lehetőleg az egész társadalommal. Bizony, a „köz” még mindig azt a 18. századi tévedést ismételteti, hogy a Fehérvárcsurgói-tározó helyén volt, Vaskapu nevű történeti tározót az ókori rómaiak építették... Ebben a régész szakma adott segítséget a hidrológiának. Kralovánszky Alán bizonyította be, hogy a mai gáttesten kővel jelzett történeti völgyzárógátat honfoglaló elődeink építették a X. században, s Székesfehérvár, a koronázóváros körüli vízfelületek fenntartását szolgálta. Tehát éppúgy vízhasznosítási célú tározó volt ez a 10. századi mérnöki mű, mint a 20. században, a Velencei-tó vízgyűjtőjén épült Pátkai- és Zámolyi-tározó. A komplex vízgazdálkodási szemléletet mindenki magával vitte és képviseli ma is, aki Bukovszky György kollégája, tanítványa lehetett.

A Balaton és a Sió rengeteg elemére végzett fontos tervezési és kutatási munkát Bukovszky György. Posztumusz megjelent munkája, „A Sióberki Társulat és a Balaton vízszintszabályozásának rövid története” megdöbbentő felismeréseket, számítási eredményeket tartalmaz. Ritka dolog, hogy egy mérnökember három évszázad fennmaradt terveit, fellelhető adatait ismeri és ellenőrzi; a régiek hol jutottak ma is korszerű eredményre és hol tévedtek. Átlátja a történeti előzmények máig ható következményeit. S ami még fontos: nagy időperspektívában vezeti le: a vízügyi szakma minden történeti korszakban a gazdasági érdekek és

a társadalmi prioritások kiszolgálója. Nem a tervezőmérnök akarja lecsapolni a Balatont vagy előnteni a Tapolcai-medence mélyebb területeit: ezeket mindig egy politikai vagy gazdasági hatalom akarja, s a mérnöki szakma annak szolgáló leánya.

Vízmosáskötő gát építése KDT lapokból a Balaton-felvidéken, fotó: Kaliczka László

Meg kell említeni egy tervezői bravúrt, melyben a feltalálást nem Bukovszky György nevéhez kötjük, de vezetőként, segítőként sokat tett az alkalmazásáért. Ez a KDT vízmosáskötő gát. Műtárgyak, mérnöki alkotások létesültek előre gyártott vasbeton elemekből (úgynevezett KDT lapokból) – olyasformán, mint egy kártyavár. Nagyon anyagtakarékos és fenntartást nem igénylő vízmosáskötő gátak épültek. A feltaláló S. Kis Ferenczel olyan műveket hoztak létre, melyek megkötötték az erózió veszélyeztette völgyeket. S azok úgy „beálltak”, hogy ma a KDT vízmosáskötő gátak iránt komolyan érdeklődő szakember egész egyszerűen nem találja meg őket. Egyé váltak a tájjal, a növényzettel. Ezek, a termőföldek és szőlőterületek védelmét szolgáló okos, tájba illő és gazdaságos erózió elleni védőművek őrzik a kiváló fehérvári mérnök emlékét a szekszárdi kadarka, a badacsonyi szürkebarát hazájában is.

Bukovszky György sírja Székesfehérvárott, a Sóstói katolikus temetőben van.

Forrás:

Dr. Bratán Mária, Dr. Stelczer Károly, Szabó Mátyás: 50 éves a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság 1953-2003. KDTVIZIG, 2003, Székesfehérvár

am – anga: Nekrológ – Bukovszky György, 1925–2004. Hidrológiai Közlöny 2005/2., Budapest

Bukovszky Gy.: A Sióberki Társulat és a Balaton vízszintszabályozásának rövid története. Ecsdiláp-Krasznabalparti Vízgazdálkodási Társulat, 2004, Budapest